HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

DUAL TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM MUTAXASSISLARINING KASBIY REFLEKSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Akmalova Mohinur Zafar qizi
Maktabgacha ta'lim kafedrasi mudiri, dotsent
Jizzax davlat pedagogika universiteti, Jizzax, O'zbekiston
Halimova Odina Dilshod qizi
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi(maktabgacha ta'lim) mutaxassisligi magistranti
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.23502884

Annotatsiya. Maqolada dual ta'lim jarayonida bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarining kasbiy refleksiyasini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Kasbiy refleksiya pedagogik tajribani kuzatish, dalillar asosida tahlil qilish va keyingi faoliyatni rejalashtirish jarayoni sifatida talqin etiladi. Mentorlik, refleksiv kundalik, portfolio va muhokama mashg'ulotlarini birlashtiruvchi pedagogik yondashuv taklif qilinadi. Oliy ta'lim muassasasi hamda maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligi shartlari yoritiladi. Takliflar nazariy tahlilga asoslangan bo'lib, empirik tekshiruv keyingi tadqiqot vazifasi etib belgilanadi.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, maktabgacha ta'lim, bo'lajak tarbiyachi, kasbiy refleksiya, mentorlik, refleksiv kundalik, portfolio, amaliyot, pedagogik tahlil.

Аннотация. В статье анализируются возможности развития профессиональной рефлексии будущих специалистов дошкольного образования в процессе дуального обучения. Рефлексия рассматривается как наблюдение педагогического опыта, его анализ на основе фактов и планирование дальнейших действий. Предлагается педагогический подход, объединяющий наставничество, рефлексивный дневник, портфолио и обсуждение практических ситуаций. Раскрываются условия сотрудничества вуза и дошкольной образовательной организации. Эмпирическая проверка предложенных рекомендаций обозначена как задача дальнейшего исследования.

Ключевые слова: дуальное обучение, дошкольное образование, будущий воспитатель, профессиональная рефлексия, наставничество, рефлексивный дневник, портфолио, практика, педагогический анализ.

Abstract. This article examines how dual education can support the professional reflection of future preschool education specialists. Professional reflection is understood as observing practice, analyzing evidence, and planning subsequent pedagogical action. The article proposes an approach combining mentoring, reflective journals, portfolios, and discussion of practice-based cases. It also

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

outlines the roles of the higher education institution and preschool organization in supporting this process. The recommendations are theoretical and require further empirical validation.

Keywords: dual education, preschool education, future educator, professional reflection, mentoring, reflective journal, portfolio, practicum, pedagogical analysis.

KIRISH

Bo‘lajak tarbiyachining kasbiy rivojlanishi faqat pedagogik bilimlarni egallash bilan tugamaydi. U bolalar bilan ishlash jarayonida o‘z qarorlari qanday natija berganini ko‘ra olishi, vaziyatga ta’sir etgan omillarni tahlil qilishi va keyingi faoliyatini shu tahlil asosida o‘zgartirishi lozim. Bunday kasbiy refleksiya tajribani ongli o‘rganishga aylantiradi. Dual ta’lim talabaning amaliy faoliyati va universitetdagi nazariy tayyorgarligini muntazam bog‘lagani sababli refleksiyani rivojlantirish uchun tabiiy o‘quv muhitini yaratadi.

O‘zbekistonda 2026/2027-o‘quv yilidan boshlab maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ishlayotgan o‘rta maxsus ma’lumotli pedagoglarni bakalavriatning dual shaklida tayyorlash tartibi belgilandi: ular haftada bir kun oliy ta’lim tashkilotida, besh kun esa maktabgacha ta’lim tashkilotida o‘qish va faoliyat olib boradi [1]. Bu tartib aniq belgilangan toifadagi pedagoglarga tegishli; uni barcha talabalar uchun bir xil jadval deb talqin qilib bo‘lmaydi. Shuningdek, 2026-yil 29-sentabrdagi PF-209-son Farmonda oliy ta’limda dual kadrlar tayyorlashni ish beruvchi buyurtmasi va “korxona — oliygoh — maqsadli kadr” hamkorligi asosida kengaytirish vazifalari belgilangan [2].

Tadqiqot obyekti — dual ta’lim asosida bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarini tayyorlash jarayoni. Predmeti — kasbiy refleksiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik vaziyatlar, vositalar va hamkorlik shakllari. Maqsad — talabaning amaliy tajribani tahlil qilishi va undan keyingi pedagogik harakatni rejalashida foydalanishini qo‘llab-quvvatlovchi yondashuvni asoslash. Vazifalar: refleksiyaning kasbiy tayyorgarlikdagi o‘rnini yoritish; dual amaliyotdagi refleksiv faoliyat bosqichlarini aniqlash; mentor va OTM o‘qituvchisi qo‘llab-quvvatlash usullarini tavsiya etish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik refleksiya tadqiqotlarda mutaxassisning o‘z faoliyati, qarorlari va ularning oqibatlarini anglash jarayoni sifatida yoritiladi. Tokhirova maktabgacha ta’lim pedagogining kasbiy kompetensiya modelida refleksiv komponentni alohida tarkibiy qism sifatida ko‘rsatadi [3]. Bogush va hammualliflarining empirik tadqiqotida dual ta’lim bo‘lajak maktabgacha ta’lim pedagoglarida faoliyat va refleksiya komponentlarini rivojlantirishda samarali bo‘lgani qayd etilgan [4]. Bu natija ish joyidagi tajribaning o‘zi yetarli emasligini, u kuzatuv, tahlil va qayta rejalashtirish bilan boyitilishi lozimligini anglatadi.

Raximova dual tizimda ijtimoiy sheriklik, integratsiyalashgan dastur va mentorlikni muhim tashkiliy-didaktik shartlar sifatida tahlil qiladi [5]. Akmalova dual ta’limning nazariya va amaliyot aloqasini mustahkamlash imkoniyatlariga e’tibor qaratadi [6]. Shu manbalar asosida maqolada

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

refleksiv faoliyatning o‘ziga — pedagogik tajribani hujjatlashtirish, tahlil qilish, mentor fikrini qayta ishlash va yangi harakat rejasini tuzishga e’tibor qaratiladi.

Mazkur maqolaning o‘ziga xosligi dissertatsiyadagi kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish muammosining refleksiv tarkibiy qismini alohida tahlil qilishidadir. E’tibor butun dual ta’lim mexanizmini qayta bayon qilishdan ko‘ra, amaliyotdan olingan tajribani kasbiy o‘sishga aylantiruvchi refleksiv amaliyot, mentorlik va portfolioga qaratiladi. Maqola nazariy-tahliliy xarakterga ega; unda o‘tkazilmagan tajriba-sinovning natijalari keltirilmaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, ilmiy manbalarni qiyoslash va pedagogik modellashtirish usullaridan foydalanildi. Manbalar tahlili dual ta’limda amaliy tajriba va mentorlikning o‘rnini aniqlashga xizmat qildi. Tizimli yondashuv refleksiyani talabaning individual kundalik yozuvi bilangina cheklamay, OTM o‘qituvchisi, MTT mentori va talaba o‘rtasidagi teskari aloqa jarayoni sifatida ko‘rishga imkon berdi. Modellash asosida refleksiv faoliyatning bosqichlari va pedagogik vositalari yagona tizimda jamlandi. Maqola nazariy xarakterga ega; empirik natijalar keyingi tadqiqotlarda tekshirilishi lozim.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kasbiy refleksiya dual ta’limda amaliy tajriba bilan nazariy bilim o‘rtasidagi ko‘prik vazifasini bajaradi. Talaba bolalar faoliyatini yoki mashg‘ulotni kuzatgach, avvalo ko‘rgan holatini taxmin va baholardan ajratib qayd etadi. Keyin vaziyatning sabablari, qo‘llangan pedagogik usul va bolalarning javobini tahlil qiladi. Mentor bilan suhbat tahlilni aniqlashtiradi; OTMdagi fan mazmuni esa muqobil yondashuvlarni tanlashga yordam beradi. Shu tariqa amaliyot alohida yakuniy bosqich emas, tajribani anglash va yangi qarorga tayyorlanish jarayoniga aylanadi.

Kasbiy refleksiyani rivojlantirishni ketma-ket to‘rtta harakat sifatida tashkil etish mumkin: tajribani kuzatish, vaziyatni tahlil qilish, xulosani asoslash va keyingi faoliyatni rejalashtirish. Jarayon bolaning sha’ni, xavfsizligi va individual ehtiyojlarini hurmat qiluvchi kasbiy qadriyatlarga tayanadi. Talaba dalil sifatida kuzatuv qaydlari, mashg‘ulot rejasi, bolalarning faoliyatidan olingan anonim misollar va mentor fikrlarini yig‘adi. Shaxsiy ma’lumotlar hamda bolalar tasvirlarini portfolioga kiritishda maxfiylik talablariga rioya etiladi.

1-jadval. Kasbiy refleksiyani rivojlantirish bosqichlari va vositalari

Refleksiya bosqichi	Talabaning amaliy harakati	Mentorlik vositasi va dalil
Kuzatish va qayd etish	Pedagogik vaziyatni taxminlardan ajratib, aniq dalillar bilan yozib borish.	Kuzatuv yo‘riqnomasi; refleksiv kundalik; maxfiylik qoidalariga rioya.
Tahlil va izohlash	Vaziyatga ta’sir qilgan omillar, o‘z qarori va bolalarning javobini tahlil qilish.	Mentorning ochiq savollari; vaziyat muhokamasi; dalilga tayangan izoh.
Tanqidiy baholash	Natijani maqsad bilan	Mentor va o‘qituvchi fikri;

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

	solishtirish, boshqa usullar va etik jihatlarni ko‘rib chiqish.	mezonli tahlil; portfoliodagi ish namunalari.
Keyingi harakatni rejalash	Tahlil asosida pedagogik yondashuvni o‘zgartirib, qayta sinab ko‘rish.	Shaxsiy rivojlanish maqsadi; mentor bilan kelishilgan keyingi topshiriq; qayta kuzatuv.

Jadvaldagi vositalar refleksiyani “menga mashg‘ulot yoqdi” kabi umumiy taassurot darajasida qoldirmasdan, dalilga asoslangan tahlilga olib boradi. Mentor talabaning o‘rniga xulosa chiqarmaydi; u “Nimani kuzatdingiz?”, “Qaysi dalil bu qaroringizni qo‘llab-quvvatlaydi?”, “Boshqa qanday yo‘l tutish mumkin?” kabi savollar orqali mustaqil fikrlashga yo‘naltiradi. OTM o‘qituvchisi esa amaliy vaziyatni tegishli pedagogik tushunchalar bilan bog‘lashga ko‘maklashadi.

Refleksiv sikl “kuzatish — qayd etish — tahlil — muqobil qaror — qayta sinash” ketma-ketligida ishlaydi. Talaba birinchi bosqichda maqsadli kuzatadi; ikkinchisida faktlarni kundalik yoki portfolio orqali tartiblaydi; uchinchisida mentor bilan tahlil qilib, qaror va natija o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlaydi; to‘rtinchisida keyingi mashg‘ulot uchun o‘zgarish kiritadi. Sikl qayta kuzatuv bilan yakunlanadi. Shu jarayonda talabaning mustaqilligi oshgani sari mentor ko‘magi tayyor yechim berishdan savol va teskari aloqa berishga o‘tadi.

Kasbiy refleksiyani qo‘llab-quvvatlashda uch tomonning vazifalari farqlanadi. MTT mentori kundalik amaliy vaziyatlarni ko‘rsatadi, xavfsiz kuzatuv imkonini yaratadi va talabaning xulosalariga dalil so‘raydi. OTM o‘qituvchisi pedagogik nazariyani amaliy vaziyat bilan bog‘laydi, refleksiv yozuv va portfolio mezonlarini muvofiqlashtiradi. Talaba esa o‘z faoliyatini hujjatlashtirib, fikr-mulohazani qayta ko‘rib chiqadi va keyingi harakatini rejalaydi. PF-209-son Farmonda dual ta’limdagi murabbiylar tayyorlash hamda amaliy qism monitoringini rivojlantirish belgilangan; bu vazifalar refleksiv hamkorlikni tashkil etish uchun muhim tashkiliy zamin yaratadi [2].

Maktabgacha ta’limga oid 321-son qaror maktabgacha ta’lim yo‘nalishidagi tayyorgarlikda jismoniy tarbiya va birinchi tibbiy yordamga doir bilim-ko‘nikmalarni ham nazarda tutadi [1]. Bunday mavzulardagi refleksiya nazariy bilim, simulyatsiya va mentor nazoratidagi amaliy kuzatuvni farqlab tashkil etishi kerak. Talaba bolalar xavfsizligiga taalluqli amaliy harakatlarni mustaqil bajarmaydi; ularni faqat tegishli mutaxassis nazorati va belgilangan qoidalar asosida tahlil qiladi.

Refleksiv kompetensiyani shakllangan deb hisoblash uchun talaba kuzatuv dalillarini taassurotdan ajrata olishi, o‘z pedagogik qarorini izohlashi, bolalarning ehtiyojlari bilan bog‘liq muqobil usullarni ko‘rib chiqishi va keyingi sinov uchun aniq maqsad belgilashi kerak. Boshlang‘ich bosqichda u mentor savollari bilan tahlil qiladi; rivojlanayotgan bosqichda tanish vaziyatlarni mustaqil izohlaydi; yetuk bosqichda yangi vaziyatlarda ham dalilga asoslangan xulosa chiqarib, faoliyatini qayta loyihalaydi. Bunday o‘sish bitta kundalik yozuvi bilan emas, semestr davomida to‘plangan yozuvlar, mentor fikrlari va qayta rejalashtirilgan mashg‘ulotlar taqqoslanishi orqali baholanadi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, dual ta’lim kasbiy refleksiyani rivojlantirish uchun amaliy vaziyatlarni muntazam taqdim etadi, ammo refleksiv o‘sish mentorlik va maqsadli tahlil bilan qo‘llab-quvvatlangandagina yuz beradi. Xorijiy empirik tadqiqotda dual ta’limning faoliyat va refleksiya komponentlariga ijobiy ta’siri qayd etilgan [4]. Shu asosda refleksiv kundalik, mentor bilan qisqa

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

tahliliy suhbat, portfolio va keyingi harakat rejasini bir-biriga bog‘lash tavsiya qilinadi. Taklif etilgan yondashuvning samaradorligini alohida tajriba-sinov orqali tekshirish lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kasbiy refleksiya dual ta’limda talabaning kundalik tajribasini maqsadli kasbiy o‘sishga aylantiradi. Buning uchun kuzatuv, dalilga asoslangan tahlil, mentorlik suhbati va keyingi pedagogik harakatni rejalash yagona sikl sifatida tashkil etilishi lozim. Maqolada refleksiv faoliyatning bosqichlari, talaba-mentor-OTM hamkorligidagi vazifalar va baholash dalillari nazariy jihatdan asoslandi. Dissertatsiya mavzusiga qo‘shadigan hissasi — kasbiy kompetensiyaning refleksiv tarkibiy qismini dual amaliyotda rivojlantirish yo‘llarini aniqlashtirishdir.

Amaliyot uchun quyidagi takliflar beriladi:

- talabaning har bir amaliyot sikli uchun kuzatish, tahlil va keyingi harakatni belgilovchi qisqa refleksiv topshiriq ishlab chiqish;
- mentorlar uchun talabaning mustaqil xulosasini rag‘batlantiradigan tahliliy savollar, teskari aloqa usullari va maxfiylik qoidalari bo‘yicha yo‘riqnoma tayyorlash;
- refleksiv kundalik, portfolio va mentor kuzatuv varaqalarini yagona mezonlar asosida yuritish;
- OTM o‘qituvchisi, mentor va talabaning davriy tahliliy uchrashuvlarini amaliyot rejasiga kiritish;
- refleksiv yondashuvni turli kurs va hududlardagi guruhlarda tajriba-sinovdan o‘tkazib, talabaning tahliliy yozuvlari va amaliy faoliyatidagi o‘zgarishlarni sifat hamda miqdoriy mezonlarda tekshirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 24-iyundagi 321-son qarori. “Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi bo‘yicha xalqaro tajriba asosida bakalavrlar tayyorlash tizimini joriy etish to‘g‘risida”. https://lex.uz/docs/-8286944
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 29-sentabrdagi PF-209-son Farmoni. “Oliy ta’limda dual ta’lim shaklida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. https://lex.uz/docs/-8516565
3. Tokhirova, S. Model of Professional Competencies Preschool Education Teacher. Maktabgacha va maktab ta’limi jurnali, 2023, 1(1). DOI: 10.5281/t0j40190.
4. Bogush, A., Naida, R., Malinovska, N., Durmanenko, Y., & Bubin, A. The Impact of a Dual Education System on the Professional Training of Future Preschool Teachers in Higher Education Institutions. Revista EDaPECI, 2024, 24(1), 172–184. https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.119940.172-184.
5. Rakhimova, F. Pedagogical Conditions for Professional Training of Future Educators in the Dual System. Society and Innovations, 2025, 6(12/S), 325–332. https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss12/s-pp325-332.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

6. Akmalova, M. Dual ta’lim tushunchasi va uning pedagogik mohiyati. Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar, 2026, 3(3), 186–190.
7. Kolb, D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.